

Pauline Worms foredrag om Kvindesagens Fortid og Fremtid

Taler

Pauline Worm
Lærerinde, foredragsholder,
forfatter

Dato

5. april 1872

Sted

Holdt flere gang i løbet af marts og april 1872, bl.a. i Vingaardstræde 6 i København på nævnte dato. Kilde: Dagens Nyheder, 2. april 1872.

Omstændigheder

Ifølge avisen selv er talen kun bragt i uddrag.

”Et godt Ord finder et godt Sted”, er en gammel Sætning, og dens almindelige Mening er vel den, at et hjerteligt Ord nok vil finde Indgang; men den kan dog ogsaa udtydes saaledes, at en god Sag, for at trænge frem, maa have et godt Navn af Folkets eget Modersmaal. De første Bannerførere for Kvindesagen herhjemme have vistnok skadet den meget ved at kalde den ”Damernes Emancipation” i Stedet for ”Kvindens Ret til frit at udvikle sine Evner”. Naar man taler om ”emanciperede Kvinder”, er der Mange, som derved forstaa noget Raat og Karleagtigt; medens Andre tænke paa Opløsning af Ægteskabet og den sædelige Orden. Vist er det ogsaa, at i Frankrig har Kvindesagen aldrig været ret oppe, uden at Ægteskabet er blevet vejet og fundet for let, i Sammenligning med de frie Forbindelser, skjønt del, der fattedes disse, ikke alene var en Form (den officielle eller kirkelige Stadfæstelse), men netop Troen paa Kjærlighedens varige Magt. Der er en væsenlig Ulighed imellem Kvindens Forhold i Frankrig og i Danmark. Hist spiller Spørgsmaalet om hendes Forsørgelse ved Ægteskabet ikke samme Rolle som her, fordi en Kvinde uden Formue og Medgift lærer et Arbejde eller en skjøn Konst, hvoraf hun kan ernære sig, medens hun hos os kun lærer de Færdigheder, der sømme sig for en rig Pige. Men hvad der i Frankrig ødelægger Ægteskabet, er de unge velhavende Pigers tidlige Giftermaal efter deres Faders eller Formynders Villie, idet Brudgommen ser mest paa hendes Medgift, Familie og Forbindelser og siden søger sin Lykke udenfor Ægteskabet. Da man blev sig denne Samfundets Uret bevidst, tog man sig ikke for at omdanne Forholdene overensstemmende med Ægteskabets kristelige og sædelige Formaal, man vilde enten helt afskaffe det eller dog gjøre det til en let-

opløselig Forbindelse. Ved siden af denne Opfattelse af Kvindens Stilling gaar en anden, der staar i Forbindelse med Spørgsmaalet om Arbejdets Fordeling; men imedens Socialismen gaar ud fra Læren om Alles naturlige Lighed i Evner og tror, at man ved fælles Udvikling kan gjøre Alle lige gode, kloge og rige – eller rettere lige slette, dumme og fattige – gaar denne Opfattelse ud fra, at der er en naturlig Ulighed imellem de to Kjønns Evner, og at man derfor skal søge at stille Kvinden paa hendes rette Plads. Den første Opfattelse har Meget imod Ægteskabet, men Intet imod Kvindens Forsørgelse i det; den anden vil netop frede om Ægteskabet ved at stille Kvinden saaledes, at Ægteskabet ikke skal blive hendes eneste Forsørgelse.

I Danmark har vistnok Ingen tænkt paa Kvindens Emancipation i fransk Forstand, men i Sverig skrev Almqvist 1839 Novellen ”Det gaar an”, der fremkaldte en lignende Syndflod af Modskrifter som ”Clara Rafael” 12 Aar senere hos os.

Der er en væsenlig Ulighed imellem disse to Bøger. Heltinden i den første, Sara Videbeck, afslaar at ægte sin Elsker, fordi hun tror at have lært af sine Forældres Ægteskab, at det netop var Baandets Uopløselighed, som gjorde dem ulykkelige, skjönt de holdt af hinanden; hun vil derimod nok tilhøre ham, men være uafhængig i økonomisk Henseende. Clara vil paa sin Side nok ægte Baronnen og modtage Forsørgelse af hans Haand, men vil ikke tilhøre ham, fordi hun tror, at hun som en ren Mø bedre kan leve og virke for sin Ide, sit Kjønns Ligestilling.

Hvad der for Forfatterinden af denne Bog stod som den største Uret imod Kvinden, var netop Foragten for hendes Evner. Det klinger underligt nu, da ingen god Sag fremmes uden Kvindens Hjælp; men for en Menneskealder siden blev ethvert stort Anliggende regnet for at ligge altfor højt for hende og for at være hende uvedkommende. Selv i religiøs Henseende krævede man af hende en blind Tro paa den ufejlbare evangelisk-lutherske Statskirke, saa at hun ubetinget skulde bøje sig for enhver Præst, udenat have Lov til at erkjende nogen anden Ulighed end Gradsforskjel i Veltalenhed og Begavelse men derimod ikke nogen Modsætning i Standpunkt og Retning. Clara Rafael havde dog egenlig kun Ret, naar hun talte om Damerne; thi den aandelige Ulighed fandt ikke Sted i de lavere Smfundslag [sic]. Der kunde her være lidt af Friskhed, af folkeligt og sandeligt Liv; men hvad der var, det var Fælleseje for begge Kjøn, og først i Præstegaarden begyndte Uligheden og gik opad. Medens Reformationen gav Præsterne selv Titelen Hr. ligesom Adelsmændene, lod den ikke deres Hustruer

blive Fruer, ret som om deres Ægteskab i sandelig Forstand var morganatisk. Denne Ringeagt for Kvindens Evner er efterhaanden gaaet opad, saaledes at man endog ifjor ved Lov har sikkret sig imod, at en Dronning, var hun end aldrig saa begavet som Margrete eller kjæk som Filippa, kunde faa Indflydelse paa Folkets Skæbne. Derimod er der begyndt en Bevægelse til Bedste for Kvinden fra neden; det er fra Bønderne, Tanken er udgaaet om Høiskoler for Kvinder, og medens alle de ældre Sange for Kvinden ere gennemtrængte af Erotik, fremstiller Mads Hansens Sang hende som den, der har en Livsgjerning og som kan bringe de største Offre for Folkel Ve og Vel.

Ingen Sang fik i saa kort Tid en saadan Udbredelse; men fordi man indrømmer Noget i Poesi, gjør man det ikke strax i Praxis, og ethvert Forslag om at udvikle Kvindens Evner friere har mødt den Paastand, at hun var skabt til at være Hustru, ret som om Ilia Fibiger og hendes Lige havde levet forgæves. Man kan dog her med Rette gjøre to Spørgemaal til Modstanderne: Hvorledes en ung Pige skal kunne stille sig det som sit eneste Maal at blive gift, uden at tage skade paa sin Sjæl? Og hvad de skulle gjøre, som ikke naa dette Maal, eller som, efter at have naaet det, igjen miste deres Mænd paa en eller anden Maade? Man maa ikke alene fæste sit Blik paa Damerne, ”disse flagrende Væsener, der Intet ville være, uden fortryllende”, men ogsaa se paa Kvinderne af Folket, der maa arbejde fuldt saa vel som Mændene, men uden at have den samme Frihed; thi de maa arbejde efter deres Mænds Bud og til Fordel for ham. Derfor trænger nu Spørgsmaalet om om [sic] Hustruens formuesretlige Stilling sig i Forgrunden. Nu kan Manden ikke alene sætte hendes Medgift og Ejendom overstyr, men ogsaa lade hende ernære hele Familien og mishandle hende ovenikjøbet, uden at lide nogen Straf, medmindre del gaar altfor grovt. Dette hænder naturligvis kun sjældent i de bedre Klasser, fordi en saadan Mand derfor vilde blive udstødt af sine Ligemænd, men des oftere i Almuen. Men derpaa kan og bør der raades Bod ved Lov, thi det skader Ægteskabet at stille den frie Kvinde bedre end Hustruen. Denne bør have Ejendomsret over, hvad hun ejer og fortjener, og skjønt Loven vanskelig kan sikkre sig Overholdelsen, vil det dog være til stor Nytte, at hun faar en skreven Ret, thi mangan raa Mand vil bøje sig derfor.

Fremdeles skal man give Kvinden Ret til frit at udvikle og bruge sine Evner. Loven kan her kun gjøre Lidt, thi derimod staar den honnente Ambition, at Alle ville være Damer, samt Opdragelsen, der nu paa en Gang lider af de to store Mangler, den splittende Alsidighed, at de unge Piger skulle lære lidt af Alt, og den døde Ensformighed, at de Alle skulle lære de samme Fag, uden Hensyn til

deres ulige Evner. Dog er en Sprogbegevelse sjældent forbunden med en musikalsk, og de musikalske Kvinder burde vist hellere lære Italiensk og Svensk end de tre levende Sprog, som nu ere Regeln. Alle have saaledes kun Valget imellem at blive gifte eller at blive Lærerinder; men de mange, som ikke have disse Talenter, faa ikke deres Evner udviklede saaledes, at de kunne bryde sig en selvstændig Bane. Der bør derfor oprettes Fagskoler for den kvindelige Ungdom til forskjellig Slags Handel og Haandværk, af hvilket de Ugifte kunne ernære sig, og til hvilket de Gifte kunne ty i Tilfælde af deres Mænds Død eller andre Ulykker. At Kvinden har særligt Kald til Lægevirksomhed, erkjendes selv af dem, der ellers lade haant om hendes Evner, og det vilde sandelig være vel for mange Kvinder og Børn, om der fandtes kvindelige Læger her lige som i England og Nordamerika. Ogsaa burde Godgjørenheden vende sig til det Maal at ophjælpe fremadstræbende kvindelige Talenter; men hvor mange Legater vi end have for Kvinder, gaa de alle ud paa Underhold af gamle og svage – eller ogsaa til Brudeudstyr.

Disse Fordringer kunne sammenfattes under Navnet ”Kvindens Borgerret”. Mange ville vel herunder medtage Valgret til Rigsdag og kommuneraad; men det har ingen Betydning for Kvindesagen; thi Mænd kunne være retfærdige imod Kvinder og ville vistnok ogsaa være det af Hensyn til deres egne Mødre, Søstre og Hustruer. Tiden dertil er ikke kommen endnu, og i hvert fald bør Kvinden ikke rejse Kravet, men vente, til Mændene føle, at de ogsaa i disse Forhold trænge til hendes Medhjælp. Socialisterne synes vistnok at ville stille sig paa Kvindens Side i dette Stykke, og den samme Mand, som nu i sit Tidsskrift angriber Kirke og Kristendom, rejste i sin Tid Kvindesagen paany her i Landet ved at oversætte J. St. Mills Bog. Dog vil Kvinden ikke lade sig lokke deraf til at gaa sammen med dem; thi hun er stærk i sin Tro og stærk i sin Taalmod, og hun ser, at der er ingen Fremtid, og at man ikke kan udvikle Selvstændighed og Personlighed uden Tro paa en personlig Gud.

Kilde

Pauline Worm. Kvindesagens Fortid og Fremtid. Fædrelandet mandag d. 8. april 1872, s. 2

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Foredrag, Kvindebevægelsen

Relateret

Pauline Worms foredrag om Kvindesagen I
9. september 1872

Pauline Worms foredrag om Kvindesagen som Folkesag II
9. september 1872

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/pauline-worms-foredrag-om-kvindesagens-fortid-og-fremtid>